

УДК 342.924:347.998.2(477)

Р.П. КАЙДАШЕВ, канд. техн. наук,
Міжрегіональна академія управління персоналом

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ АДМІНІСТРАТИВНИМИ СУДАМИ УКРАЇНИ

Ключові слова: суд, судові рішення, адміністративний суд, адміністративне судочинство, перегляд судового рішення

Верховенство права та забезпечення кожному права на справедливий судовий розгляд у незалежному та неупередженому суді є однією із важливих складових вітчизняної доктрини правосуддя та метою реалізації. Основною умовою ефективності судового захисту в адміністративному судочинстві є прийняття правосудного рішення по справі, а також наявність права на перевірку його законності в адміністративному суді вищої інстанції. Однак, як свідчить судова практика, реалізація права особи на перегляд судового рішення в адміністративному судочинстві належним чином не забезпечується (рішення Європейського суду з прав людини «Андрієвська проти України», «Буланов та Купчик проти України», «Перетяка та Шереметьєв проти України», «Гурепка проти України» та інші). В зв'язку з цим, є потреба пошуку нових підходів до вдосконалення адміністративного судочинства при перегляді судового рішення.

З іншого боку добре, що коли перегляд судового рішення, з процесуальної точки зору, нічим не ускладнюється: кожна сторона судового розгляду висловила всі свої доводи, і суд має можливість вирішити справу на засадах рівності та змагальності сторін. Однак сьогодні є чисельні проблеми, які ускладнюють перегляд судового рішення в зв'язку з втратою адміністративної справи. Так, порівняно з 2013 роком, у 2014 році справ щодо відновлення втрачених проваджень з адміністративних справ стало у два рази більше. Причому щодо порівняння кількості рішень у суді першій інстанції, то їх кількість збільшилася

більше ніж у два рази, кількість рішень суду апеляційної інстанції майже однакова, а кількість рішень суду касаційної інстанції збільшилася у сім разів.

Перегляд судових рішень в адміністративному судочинстві був об'єктом наукових досліджень фахівців різних галузей наукової гносеології: господарського процесу (К.М. Біда, А.Й. Осетинський), цивільного (К.В. Гусаров, О.А. Тимошенко; О.М. Трач), кримінального (М.І. Сліпченко, О.Ю. Костюченко) та адміністративного процесів (О.О. Буцьких, М.М. Ульмер), однак сьогодні у правозастосовній практиці адміністративних судів існують окремі проблемні питання, які значно ускладнюють реалізацію особі права на перегляд судового рішення. Тому метою статті є аналіз проблем, які ускладнюють правосуддя в адміністративних справах у випадках перегляду судового рішення. Її новизна полягає в окресленні шляхів вирішення питань, пов'язаних з діями адміністративного суду при перегляді судового рішення у випадку втрати справи.

Перегляд судового рішення вже був тематикою не одного наукового дослідження, викликав не одну дискусію та спір, адже таке право є ще однією гарантією належного вирішення судової справи та встановлення об'єктивної істини. Однак, перегляд втрачених та поновлених справ, поки що детально науковцями не досліджувався. Тому, з великою впевненістю можна казати про важливість та винятковість обраної тематики даної статті.

Кодексом адміністративного судочинства України [1] встановлюються особливості та порядок відновлення судом втраченого провадження в адміністративній справі. Так, ст.273 передбачено, що дія нового розділу розповсюджується на адміністративні справи, за умови, що: провадження у цих справах завершене винесенням відповідного рішення по суті або постановленням ухвали про закриття провадження по справі; матеріали справи втрачені повністю або частково. Наявність цих двох умов є обов'язковою для прийняття судом рішення про розгляд справи щодо відновлення втраченого судового провадження [2].

У разі неможливості передачі матеріалів справи відповідно до встановленої згідно з цим Законом підсудності, вчинення необхід-

них процесуальних дій здійснюється за документами і матеріалами, поданими учасниками судового процесу, за умови, що такі документи та матеріали є достатніми для ухвалення відповідного судового рішення [3].

Аналіз судової практики переглядів судового рішення в апеляційному, касаційному порядку та за нововиявленими обставинами, дозволяє зробити наступні висновки.

Перш за все, на що необхідно звернути увагу, так це на випадки втрати справи. Як було зазначено, вони досить різні та можуть залежати як від суб'єктивних, так і об'єктивних чинників. Для налагодження процесу судочинства, для реалізації одного з найголовніших соціальних прав – права на судовий захист, необхідно поступово мінімізувати чинники, які сприяють ненавмисній втраті справи, халатності. Це можливо досягти лише шляхом підбору професійних кадрів, забезпечення організації оперативного та якісного ведення діловодства, встановлення чіткої організації по виконанню покладених на працівників суду задач і функцій.

Стосовно втрати справи, внаслідок непереборних та невідворотних обставин, то єдиним вірним рішенням у подоланні наслідків такої втрати є визначення чіткого механізму як діяти у таких випадках, окреслення послідовності та оперативності дій по усуненню наслідків, які були спричинені сторонам.

До початку перегляду судового рішення втраченої справи, першочергово необхідно її відновити, тим паче така процедура чинним законодавством передбачена та врегульована. Для цього особі необхідно звернутися до суду з відповідною заявою. Не слід забувати про те, що у разі недостатності наявних матеріалів справи, її поновлення не можливе. Як з боку сторін процесу, так і з боку суду, при відновленні застосовується максимально зусиль для приведення справи у попередній стан та не упущення найважливіших фактів.

Тому при перегляді поновленої справи не потрібно скептично відноситися до такого процесу, як до явища, яке начебто апіорі може призвести до огріхів у встановленні істини. Навпаки, к поновленню необхідно ставитись, як до єдиного вірного рішення на шляху подолання перешкод у вирішенні судового спору.

Дійсно, при перегляді таких справ не можна й не враховувати факт втрати справи та її поновлення. Особливо це стосується апеляційної інстанції, в якій суд все ще приближений до розгляду справи, вирішення спору, а не обмежується так званою інспекцією судового рішення.

Тобто, у разі, коли перегляду справи нічого не заважало, суд по праву має право обмежитися особистим доглядом матеріалів справи, дослідженням апеляційної скарги та заперечень на неї, вислухавши пояснення сторін і цілком вважати такий розгляд справи достатнім. У разі ж наявності факту поновлення, окрім вищезазначених дій, суд не повинен забувати й про власну ініціативу.

При касаційному розгляді Вищим адміністративним судом та при «повторній касації» Верховним Судом України, розгляд зводиться до перевірки вірності застосування норм права, у тому числі висновків судової практики. У таких випадках не можна казати про те, що поновлення надто впливає на такий перегляд, оскільки велику роль відіграє аналіз застосування судом попередніх інстанцій норм матеріального та процесуального права. Однак, досліджуючи висновки попередніх судів абстрагуватися від відновлення аж ніяк не можна, такий факт повинен враховуватися та бути підставою ще більш детального розгляду справи.

При перегляді за нововиявленими обставинами, поновлення відіграє своє значення при дослідженні мотивувальної та регулятивної частини раніш прийнятого рішення, оскільки необхідно достеменно встановити обґрунтування прийнятого рішення, встановити, чому саме так. І у цьому випадку необхідно враховувати, ґрунтуючись на чому суд прийняв рішення про задоволення вимоги про відновлення справи. Тобто, якщо справа поновлена, значить суд достеменно встановив підстави, докази, на яких ґрунтувалися сторони, при перегляді їх теж не модна оминати та необхідно враховувати [4].

Розглядаючи справу про відновлення втраченого провадження, суд використовує ту частину провадження, що збереглася, документи, видані із справи фізичним чи юридичним особам до втрати провадження, копії цих документів, інші довідки, папери, відомості, що

стосуються справи, виконавчого провадження. Суд може допитати як свідків осіб, які були присутніми під час вчинення процесуальних дій, осіб (їх представників), які брали участь у справі, а в необхідних випадках – осіб, які входили до складу суду, що розглядав справу, з якої втрачено провадження, а також осіб, які виконували судові рішення [4].

Заслуговує на увагу те, що в процесі відновлення втраченого провадження першочергово розглядається можливість відтворення матеріалів справи в тому повноцінному вигляді, в якому вони існували до моменту їх втрати і, якщо це неможливо, розглядається необхідність збирати нові фактичні дані про обставини, які підлягають встановленню по конкретній справі.

Узагальнюючи результати дослідження, можна зазначити, що тема, пов'язана з переглядом судового рішення у зв'язку із втратою справи, є настільки не досліджена, що ані науковці, ані законодавець не виділив специфіки переглядів поновлених справ. Але виходячи з практичного досвіду, можна зазначити, що перед суддею лише постає завдання ще більш прискіпливіше вирішити справу для впевненості у вірності прийнятого рішення, і тут велике значення буде відігравати власне ставлення, внутрішнє переконання судді. На нашу думку, сьогодні є дуже актуальним питання внесення

необхідних змін до КАСУ і втілення вказаного інституту в адміністративне судочинство. Такі зміни, на нашу думку слугуватимуть гарантією повноцінного і ефективного судового захисту прав учасників адміністративного процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кодекс адміністративного судочинства України : від 06.07.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.

2. Порядок відновлення втраченого судового провадження в адміністративній справі – коментарі юриста ЮФ «Місечко та Партнери» Наталії Дейнеги для видання «Юрист & Закон» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mischko.com.ua/read/publication/poryado_k_vidnovlennya_vtrachenogo_sudovogo_.

3. Інформаційний лист Вищого адміністративного суду України : від 03.11.2014 р., № 1493/2/2/14-14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vasu.gov.ua/sudovapraktika/inf_list/IL-1493.

4. Резнік Г. О. Відновлення втраченого судового провадження у цивільних, господарських та адміністративних справах / Резнік Г. О. // Приватне право і підприємництво. – 2015. – Вип. 14. – С. 85–89.

Кайдашев Р. П. Окремі проблеми перегляду судових рішень адміністративними судами України / Р. П. Кайдашев // Форум права. – 2015. – № 5. – С. 107–109 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2015_5_19.pdf

Проаналізовано причини, що пов'язані з втратою адміністративної справи, які обумовлюють ускладнення здійснення перегляду судового рішення адміністративними судами вищих інстанцій. Досліджено дії адміністративного суду, пов'язані з відновленням втраченого провадження та вивченням матеріалів справи після її поновлення.

***

Кайдашев Р.П. Отдельные проблемы пересмотра судебных решений административными судами Украины

Проанализированы причины, связанные с потерей административного дела, которые усложняют производство по пересмотру судебного решения административными судами высших инстанций. Исследованы действия административного суда, связанные с возобновлением потерянного производства и изучением материалов дела после его возобновления.

***

Kaidashev R.P. Separate Problems of Revision of Court Decisions the Administrative Courts of Ukraine

Reasons that are related to the loss of administrative business and that complicate a production on the judicial second thought the administrative courts of higher instances are analyzed. The actions of administrative court, related to proceeding in the lost production and study of business materials after his renewal, are investigational.